

GOBIERNO DEL
ESTADO DE MÉXICO

Periódico Oficial

Gaceta del Gobierno

Gobierno del Estado Libre y Soberano de México

REGISTRO DGC NÚM. 001 1021 CARACTERÍSTICAS 113282801

Director: Lic. Aarón Navas Alvarez
legislacion.edomex.gob.mx

Mariano Matamoros Sur núm. 308 C.P. 50130

A: 202/3/001/02

Fecha: Toluca de Lerdo, Méx., lunes 2 de julio de 2018

“2018. Año del Bicentenario del Natalicio de Ignacio Ramírez Calzada, El Nigromante”.

Sumario

SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL

TRADUCCIÓN DE LENGUA INDÍGENA MAZAHUA
DE LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL
PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL
FAMILIAS FUERTES PERSONAS ADULTAS
MAYORES.

TRADUCCIÓN DE LENGUA INDÍGENA OTOMÍ DE
LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA
DE DESARROLLO SOCIAL FAMILIAS FUERTES
PERSONAS ADULTAS MAYORES.

Tomo CCVI
Número

1

SECCIÓN TERCERA

Número de ejemplares impresos: 200

PODER EJECUTIVO DEL ESTADO

SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL

GOBIERNO DEL
ESTADO DE MÉXICO

EDOMÉX
DECISIONES FIRMES, RESULTADOS FUERTES.

NU JMU'U MELISSA ESTEFANÍA VARGAS CAMACHO TS'IJMU KJA KONSEJO ESTATAL KJA NE NRRIXU ÑE RA B'WB'U NA JO'O NU MAMA YO TS'UÑA JÑ'I KJA TS'UÑATJO XI, TS'ICH'A, ÑANTO, DYECH'A, DYECHA NAJA, DYECHA YENCHJO, KJA TS'UÑATJO IV ÑE DYECHA JÑINCHJO, NU TJURU NU PJOXTE NU TS'IMBONDO; JÑINCHO TS'UÑATJO III, DYECH'A NZINCHJO, DYOTE, DYOTE NAJA ÑE DYOTE ÑANTO NU TJURU NU PJOXTE NU ARKATE TS'IB'ONDO; DYECHA NZIYO TS'UÑATJO XIV KJA DECRETO TS'IBONDO JANGO O TS'AJI NA JMURU KE O CHJU'U KONSEJO A TS'IBONDO NRRIXU ÑE RI B'WB'U NA JO'O ÑE DYECHA TS'UÑATRJO VI KJA TRJURU, ÑE

K'O MAMA

Ke nu B'epji a B'ondo nu mo ra kjaji ra nokoji "Na B'ondo textjoji", mama ke ra tsjaji nu b'epji jango ra mama ke ra kjaji na nojoo texto yo tjuru tee, a kjanu dya xi ra d'año ko ra nuji yo te'e, ñeje ra jyokuji na jñiñi ka kara tee na jotjo, nza kja neji yo tee jñiñi. A kjanu, nu ko tjuru yo teji: nu zakú, nu ko xorú, yo jñonú, yo ngumú, yo b'epji, ko dya i tsaji na s'oo, nu k ara mimiji na joo, ngejeyo nu ko nestaji ko teji ra dyenjeji nu ko o zakú.

Nu ko b'epji ko chjuu Ra nokú Sostenible (ODS) 2030, nu ko o pjongú nu Tajmurb'epji a Xoñijomú (ONU), nu ko o tsjaji nu b'epji nu Taxoñijomú ko kja ngek'ua ra mimiji na joo (PNUD), nuko ngeje ko ra janda pje ma tsjaji mba ra kja jñonú ñeje ko nestaji texto tee a xoñijomú mbar a mimiji na joo.

Nu dadyo tjuru ko kjaji yo te'e mbara mimiji na joo yo tee ko o kjaji yo Arkate a Ts'ibondo a B'ondo, nestaji ra nuji na joo, ra paraji tetxeji, nza kja daño jña'a, ra kjaji nza kja mama a kjanu, ñeje so ra nuji ke ra mimiji yo b'ejña na joo nza kja ko pesiji 20 kjee ko ya ndunteji o ko ya dyenje naja o janzi t'i'i o xut'i.

Nu ko b'epji nu dadyo tjuru yo tee ko kjaji nu Arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo, b'wb'uji nu B'edyi ko na Zezhi, a kjanu ra nuji ja ra mimiji na joo ko b'edyi ngek'ua ra nokújiyo tee ko kja in jñiñi, ngeje yo d'año bepji ra kjaji ra nokú ñeje texto ko b'epji yo arkate nza kja nu sjoru, ko ra joo in zakú, ka na joo in ngumú, nu jñonú, ñeje ko b'epji, ngejeyo ko ra pjons'ú dya xi ra kja ko dya jú'ú pje ra ñonúji, ko dya jandaji, ñe ko dya kara na joo tee.

Nu sekretaria kja pjos'ú pes'i k'o ra pepji pjos'ú, ko pepji a kjanu, ñeje ko nestaji ra pjons'úji yo b'ejña ko dyabe dyenje 20 kjee ko ya ndunte, o ko dyenje t'i'i o xut'i, ko kara kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ñeje ko dya jú'ú pje ra ñonúji, ngeje ko ra jandaji na joo ko d'año jña'a a kja ODS: Ra jú'ú pje ra siji, ra ñonú, ra nuji na joo in jñiñi.

Xo, nee ra jandaji ja ba mimiji ko b'edyi kara kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, kja ne tee na xita, yo tata b'edyi, xo ko na ndat'i ñeje ch'it'i nuji na mimiji, a kjanu ra jandaji na joo ja ba mimiji ñe ra pjons'úji ra pedye na joo o b'epjiyo.

Nu politika ko kjaji yo tee, ngeje ko nestaji ra kjaji, b'epji ko arkate a jñiñi, ñeje yo tee yo jñiñi, jango ra tsjaji, ra pepji ngek'ua ra mamaji ke na jotjo a kjanu ñeje ra mimi na joo, textjoji ra namakjatoji, textjoya ra kjaji mbara mimiji in zakúji na joo yo tee meb'ondo, ga kjanu, ra kjaji yo tee soo ra nokúji ñe ra pepji a kjanu a tsjajaji na zakú na joo, nza kja ra neji nu tee, ñeje ma ra neji ra paraji na joo.

Nza kja mama nu Ngumb'epji ko Pezhe te'e (INEGI) nu kjee 2015 kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, kara 16 miyone 187 mil 608 tee a jñiñi ko mi kara a Ts'ib'ondo, yo jñiñiba mi mimi 1 miyo 517 mil 425 tee na ndaa ko ya kjinsi 60 kjee (9.4%) nza kja mama nu CONEVAL 2016, kja ne Ts'ib'ondo mi kja 8 miyone 230 mil 200 tee ko dya juu pje ra ñonúji (47.9%) , 7 miyone 173 mil 242 ko dyanda pobre (41.7%) ñeje 1 miyo 56 mil 958 ko dya pes'i pje ra

ñonɔji (6.1%); Nu texe k otee na ndaa ko kjaa a Ts'ib'ondo, 1 miyo 236 mil 544 (80.6 %) dya unɔ merio ko ya pepjiji, 375 mil 856 (24.5%) pepjitjo, 529 mil 638 pepjiji kja nu ndzumɔji ñeje 222 mil 379 (14.7%) dya jɔɔ at'a nza kja d'año tee (CIEPS).

Ga pɛpji nu mbos'ɔ Nu arkate a Ts'ibondo a B'ondo, ko o opjɔ na "Xiskuama ne Ts'ib'ondo" nu pa'a 19 ne naja nzana ne kje'e 2018, jango rga pɛpji ñeje ra unɔji nu Jeb'i na Ixki, ma re nge na tr'unɔ kja pjos'ɔ ma re unɔ yo ra dyotr'k'ɔji, nu ko kjaji yo Ngumpjoxte ñeje nu jeb'ijnu so ora usaji ngekua ra unɔji ko pjenda pjoɔkɔji ko tee.

Nu konsebo a Ts'ibondo nu B'ejña nu ko kjaji Pjoxte yo tee ko jñaji d'año jña ka yo Jñiñi a Ts'ib'ondo, ngeje ko kjaji b'epji ngek'ua ra nokɔ k otee yo jñiñi jñatjo, ngek'ua ra psrtisipa yo tee ñee ra jyysi ra tsjaji kjo pjenda tsjaji ka in jñiñiyo, a kjanu nu ko b'epjiyo ngeje dya xi nda kjaa teji ko dya dyenje pje ra ñonɔ, ngeje nu B'epji Bedyi na Zezhi Yo tee ko ya Ndaa.

Nu b'epji ko o yepe o tsjaji nu pezhe 1 nu Jmurɔ Arkate nu Konsebo A Ts'ib'ondo ko Pjoxte tee ko ñaji d'año jña a TS'ib'ondo a B'ondo, nu ko o tsjaji nu paa 15 nu zana naja nu kjee 2018, Nza kja CEMYBS nu b'epji nu 2018/EX/001/002, o pjongɔji nu Jeb'i nu B'epji B'edyi na Zezhi nu Ngumɔ na Jotjo nza kja mama nu tjurɔ 11 nu jña II ñe nu tjurɔ ko Ngumpjoxte ko Chjuu Konsebo Ra Pjoxte B'ejña A Meb'ondo a Ts'ib'ondo.

Nza kja mama nu ts'ijña 21506A000/RO-007/2018, da nu pa'a 16 naja zana ñe kje'e 2018, ñe nu Diresio ka Kjaji Pjoxteji, ko yo mama ka nu tjurɔ 23 nu jña'a ko mama ra Karaji na Joo nu Ts'ib'onro ñe yo jñiñi, o pjongɔji ko so ora kjaji.

Kja ne ts'ijña 233E1A000/RESOL-007/2018, da nu pa'a 19 naja zana ñe 2018, ñe nu komisióon Estatal ko kjaji na jo'o, ko yo mama ka nu tjurɔ mbara nu Ts'ib'onro ñe yo jñiñi, ngekjua mama kjo b'ɔb'ɔ a nd'ɔb'ɔ:

YO O MAMA NU TS'IJMU NE PJOXTEJI YE NRRIXU ÑE RA B'ɔB'ɔ NA JO'O, NGEKUA RA PɔTɔ NU MAMA YO TJURɔ NE B'EPJI NE PJOXTEJI MBARA YO B'EDYI ZEZHİ KO TEE KO YA NDAÁ, NZA KJABA:

YO IN TJURɔ MA RA TSJA'A NE B'EPJI KJA NE PJOXTEJI MBARA YO TE'E B'EDYI ZEZHİ KO TEE KO YA NDAÁ

1. Nu mama textjo

1.1 Nu k'o mama ne b'epji

Nu b'epji ne pjoxte mbara yo te'e ko B'edyi na Zezhi ñe ngeje ts'ita k'a ne ra joku ra páná a xoñi yo te'e ko ngeje ts'ita ku pes'iji ko ñante kje'ɛ, nudya ku xi so'o ra pɛpji ra jichiji pje ra ts'aji ngekua ra ndonjo merio xo ra tot'ɔ na b'epji.

1.2 Ñana ka kɔrɔ te'e yo kjapɔ nguenrra.

B'epji ñe mba dya xi ri s'ote ñe ra jyɔ pje ra ñonɔji.

2. Yo mama ye jña'a

Mba texe nu ko mama nuba, ga kjab'a:

Te'e ko ngeje ts'ita, yo te'e ku p'esi ñante kje'ɛ.

Yo pjons'ɔji, nujyo te'e ko ngeje ts'ita ke b'ɔb'ɔ kja jñiñi jango unɔji nu pjoxte mbara ne b'epji yo Te'e ko Ngege Ts'ita Nu B'edyi na Zezhi.

Nu b'epji na Ixki, Nu jmurɔ tee ko pepji, ngeje ko ra nuji ko mimiji na joo ko pale nu ko o kichi B'edyi na Zezhi, nu jichi unɔji yo te'e ku ngeje ts'ita, ngekua ra ts'aji na ts'ib'epji nza kja texe ko jeb'i ko nestayo.

Nu b'osi jñonɔ, Nu textjo jñonɔ ko nestaji yo te eñe texo ko nesta mba ra xajaji, ngejeyo ko ya o janda ra unɔ k otee ko o kichi nu b'epji nu nza kja mama Nu B'edyi na Zezhi tee ko ya Pale.

CEMYBS, Nu Konsejo a Ts'ibondo nrixu mba ri b'ub'ú na jo'o.

Ngunpoxte ko tee, ngeje ka soo ra maa yo tee koya ndaa mbara pjons'úji ra tsjaji na joo ko o jeb'i yo tee nza kja mama nu B'edyi na Zezhi yo tee y Ndaa.

CEIPS, k'o e te'e k'o b'ub'ú kja ra tsja'a t'onu ñe ra mama jango ga tsja'a ne politika kja ne B'ondo

Nu komite, k'a komite ngumu nu ne b'epji ne pjozteji mbara yo Te'e ko Ngeje ts'ita k'a Nojo.

Nu parato sibi, ngeje nu ko nestaji mbara mamaji ko o kjaji nza kja mamaji nuba, nujyo chopjú ko o unúji

Komite in jñiñi, ngeje yo komite ko kjaji kja in jñiñigozjme.

Yo ngumb'epji in jñiñi, ngeje yo ngumb'epji ko pjons'ú yo arkate ko kja'a a B'ondo ñe texe yo d'año jñiñi a Ts'ib'ondo.

Jango b'ub'ú yo pepji, nu nzumu arkate ne b'epji ne pjozteji mbara ye Te'e ko Ngeje ts'ita k'a Nojo un CEMYBS.

Nu Instansia yo tjuru, nu k'a komite ka ne b'epji ne pjozteji mbara ye Te'e ko Ngeje ts'ita k'a Nojo.

Nu tjuru, k'a in tjuru nu ne pjozteji nu Ts'ib'ondo a B'ondo.

In chju'ú yo tep'e, k'o e te'e k'o o jñuzu in chju'ú, k'o pezhi nrrenxe k'o oru ngekua ra p'epji k'a ne b'epji ne pjozteji mbara ye Te'e ko Ngeje ts'ita k'a Ndaa B'edyi na Zezhi.

Ja ba ra unúji, nu bixti ko ra mama kjo ngeje ñe ra juns'ú in chju'ú ñe ra so'o ra tu'u in b'os'i ko nu bixtijnu Nza kja mama yo Arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Jango ra xorú in chju'ú, ngeje na ngumu ke ra mama nu instansia, jango o nzhotúji in chju'ú ngekua ri kich'i kja ts'ib'epji ne pjozteji mbara ye Te'e ko Ngeje ts'ita B'edyi na Zezhi.

K'e nte'e k'o tr'unú, ngeje ye nte'e k'ú juns'ú in chju'ú k'o árá ke k'os'ú jango k'a ne b'epji ne pjozteji mbara Yo Te'e ku ngeje Ts'ita ka B'edyi na Zezhi.

Nu k'o dya ju'ú merio, ye te'e ko pepji mbe dya zás'á nu k'o kjontrúji mba ra tomu texe k'o nesta.

Nu b'epji, k'a ne b'epji ne pjozteji mbara yo Te'e ku ngeje Ts'ita.

Nu b'epji ne pjozteji, yo kja yo arkate mbara ra mbos'ú yo e te'e k'o tropju mbara k'o dya nda ju'ú. K'a mama zheje jango ra pepji.

Tjuru, k'o in tjuru k'a mama jango ra pepji nu b'epji.

Tee ko pjos'ú nu Ts'ita, Ngeje nu tee ko soo ra chunúji nu kjo pjenda ra unúji yo ts'ita, nestaji na Jeb'i ko mama soo ra unú d'año tee, a kjanu soo ra tunsú ko unúji.

Jango ga kja'a, k'o b'ub'ú kja tr'ézi k'o nutr'b'ú in chju'ú k'o tr'unú b'os'ú.

Nu ts'ita k'o ne'e, ye ts'ita ñe ye ts'ina ko juns'úji in chju'ú ngekua ra unuji merio.

Zob'ú, ma ñ'ano te'e zob'ú, ma di gi p'esi merio, nza kja texe nujyo b'ezhi na te'e, ko tsjaji na s'o'o xo ko dya so'o ra mimiji na jo'o, a kjanu, ñeje nestaji k era pjons'ú yo arkate mbara mimiji na jo'o.

3. k'o ne'e ra tsjaji

3.1 k'o kjabá

Ne ra jokúji in zakúyo yo te'e ko ngeje Ts'ita ko ya dyenje 60 kjee, ra unúji na ts'ik'e xorú ngekua ra mimiji na jo'o ñe mba ra p'epjii ngekua ra ndonjo merio ñe akjanu dya ra b'ezhi pje ra ñonúji x ora dyenjeji b'epji.

3.2 Ngejya

- a) Unúji yo te'e ko ngeje Ts'ita ko ya dyenje 60 kjee ko pjenda nestaji mbara dyenje pje ra siji ko paleyo; ñe
- b) Ra mimiji na jo'o ngek'ua ra pjorú nu zakúyo.

4. Nrenxe k'o á't'áji**4.1 Nrenxe k'o te'e**

Yo te'e ko ngeje Ts'ita k'e nesta pjos'ú ñe nesta d'año pjenda nesta ko kara a Ts'ibondo.

4.2 Te'e ko nestabo ra mbosúji

Yo te'e ko ngeje Ts'ita ku dya ju'u tropjú ku b'ub'u a ts'ib'ondo.

4.3 K'o e te'e k'o ne ra mbos'úji

Yo te'e ko ngeje Ts'itako ya kjobú 60 kjee k'ú juejme o b'ub'u kja jñiñi jango dya na jo'o.

5. Jango ra seje

Ne b'epji ra seje kja yo 125 t'ajñiñi nu ne Ts'ib'ondo, ra jñandaji nu ko kjaji kja jñiñi ñeje ko nesta nzi na texeyo.

Nu ye jñiñi ku otrú ra kjob'ú nge nujyo ra mama nu CIEPS, nkegua ra para a xoñi nu ko mama nu tjurú, ra dakú nu naja angeze kja conjunto kja sistema Nacional pjos'ú na jo'o jñonú.

6. Pjos'ú**6.1 Pje k'o ra pjos'ú****6.1.1 Ra unúji**

- a) Naja b'osi jñonú textjo ko zana, ra pjúrú desde o kichi, mo kjaa merio;
- b) Ra unúji texe ko nesta ra xajaji;
- c) Ra unúji texe in jeb'i ko mama ja ba ra tunsú nu b'osi jñonú, ra mbúrú mo ra kichi nu pjoxtejnu; ñe
- d) Ra pjons'úji nu jmurú lxki.

6.2 Ja nzi pjos'ú

Texe nu pjoxte ra únú nu arkate a Ts'ibondo, ra unúji kja CEMYBS texe nu k'o ra unúji pjoxte dya pje ra kjontrúji.

7. Jango ra tsjaji**7.1 K'o ra mbos'úji****7.1.1 K'o ra dyorúji ñe kjo ngeje k'o ra mbos'úji**

- a) Ri pes'iji ñante kjé'é o ra kjobú nu kjeeya.
- b) Ma dya ri pes'i pje ri ñonú o jñonú ñe dya ri jú'ú o juejme ra mimi;
- c) Ri b'úb'ú k'a ne Ts'ib'ondo.
- d) Na xiskuama nu k'o jango ra ɛnje ja menzumú kja Ts'ibondo. Mo nu jeb'ijnu dyaba dyenje ja ngekua mimijnu, nesta ra jizhi na jeb'i ko mamayo dya ra kjobú jñii zana desde o mimi nu ngumújnu; ñe
- e) Ñe texe k'o bezhi k'o ra mama k'o jmurte.

Texe ye xiskuajma ke ri unú xi texe nu ko ri mama dya kjo ra para porke nu tjurú ku pjorú in xiskuajma kja Ts'ibondo, dya pje ra mama, nza kja mama nu tjurúba.

7.1.2 Kjo ngek'o ot'ú ra unúji

Ra ot'ú ra unúji nu pjons'ú yo te'e ko ya teb'e ñe ko pes'i yo kjo pjenda orú nu tjurújnu:

- a) Ko dyenje kanse;
- b) Nu ko d'año te'e ko dya mimi na joo;
- c) Nu te'e ko o tsjaji na s'o'o o na chu'u;
- d) Nu ko b'ezhi in male o in pale o ma b'ú b'útse;
- e) Dya dyenje ngumutse;
- f) Ko dyenje na tee ko unútjo merio;
- g) Ko ya o nzhobútjo n ajee jñiñi; ñe
- h) Ñe k'o b'ezhi k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.3 Chjurú

Ne te'e ra tsja'a texe k'o ra dyotú, ra matse ra ma dyonú kja nu pa'a ñe jango ra xipji mbara mamu ne ngub'epji ne pjoxteji.

Jentjo mo dya so'o ra tsjajitsje, so'o ra tsjaji na jeb'i ko ra mama ke d'año te'e so'o ra dyús'ú na te'e ko ra tsja'a, xo ra jizhi na jeb'i ke ra mama ke dya so'o ra tsja'a ko neji ra tsja'a.

Yo jmurte nge angeze ke ra mború ñe ra jmurú texe ye xiskuama, ra dyusúji in chju'ú kja na lista ko texe un ke unuji kjanu ra dyakúji na pjolio ke pjoxteji mbara ri unúji nguenrra ke b'ejmi gi reistrabo.

Texe te'e so'o ra chjurú kja ne pjosú ko tee ko ya ndaa, yo ra tsjaji dya ra ngontrú ni xeri ne mbexo maxi dya mi ne'e dya kja ndumú.

7.1.4 Nu jeb'i

- a) Na xiskuajma jango ri dyopjú;
- b) Nu jeb'i ka mama ja ba ra chunúji; ñe
- c) Ñe k'o bezhi k'o ra mama k'o jmurte;

7.1.5 Ra opjú kja ne xiskomu texto k'o ba eje kja ne t'askuama

Ne b'epji ne pjoxteji opjú in chju'ú kja ne xikomú kja nu b'ú b'ú yo te'e nu k'o ra mbosú nu k'o mi junsú nza kja mama nu tjurú 92 nu jña XIV, nu ts'ijña p), nuk'o mi junsú ne tjurú k'o ra jandaji ñe jango ba eje texe k'o jña'a kja ne Ts'ibondo ñe kja ne jñiñi; yo mi dyotú ñe yo mi tsja'a mbara chjurú kja ne xiskomú jango b'ú b'ú yo mbos'ú nu yone b'epji ne pjoxteji jmu'u kja ne Ts'ibondo, nziga kja yo naño jango ra tsaji, ra pjurú ngekjua dya ra mamú pje ngek'o dyotú dya so'o ra mamú, a kjanu ra mandaji kja ne Diresio nu te'e ko Pjoxte, nza kja mama nu tjurú 13 nu jña'a VIII ñe yo pezhe nziyo ñe ñanto nza kja mama a xoñi.

7.1.6 Pje ra tsja'a ne mbos'ú

- a) Ra unúji ja ba unú nu ko ra chunúji;

- b) Ra unúji texe nu ko nesta;
- c) Ra pjorú kjo mentsjaja yo te'e;
- d) Ra respetaji textjo ko tee, ra namakjatoji, nza kja mama nu tjurú; ñe
- e) Texe ko ne'e yo jmurú te'e.

7.1.7. Yo ko nesta ra tsja'a yo nda'a te'e

- a) Ra jokú yo xiskuama mba nu b'epji, dya ri mama b'echine;
- b) Ra jizhi nu xiskuama o jeb'i nza kja mama yo tjurú ngekua ra dyakúji tsi'k'e xorú ngekua ra jichiji ja ra pepji;
- c) Ra tsaji na jo'o ko unúji nza kja mama yo tjurú;
- d) Ra mamaji mo o b'ezhi ko o unúji nu CEMYBS;
- e) Ri resibido te yo ke nestabo nu b'osi jñonú. Mo dya soo ra matse o na s'odye, soo ra maa na d'año tee mbe nestaji ra tunsú na jeb'i ko mamayo ko dya soo ra maa nu pale o male;
- f) Ra maa pepji mo ra neji a kjanu nu ka in jñiñi; ñe
- g) Texe ko ne'e yo jmurú te'e.

7.1.8 Jinga dya xi ra so'o ra dyakúge

- a) Dya ri patse a tsi'k'e xorú ngekua ra jichiji ja ra pepji;
- b) Ma ri mama mbechine kú dya ra so'o ri búbú kja ts'ib'epji;
- c) Ma ri z'odú nu k'ú o dyakúji ñano ts'inguru;
- d) Ma ri pjosú ne jmute o yo jmute nu ko d'akúji; ñe
- e) Texe ko ne'e yo jmurú te'e.

7.1.9 Ra dyeji yo te'e k'o jusú kja b'epji

7.1.9.1 Dya xi ra unúji na ts'inandame

- a) Dya xi ra maa júú nu b'osi jñonú, jñii dya xi o maa; ñe
- b) Texe ko ra manji yo jmurte.

7.1.9.2 Dya kja ra dyakúji:

Mo dya ra tsjaji nza kja mama a xoñi nu pezhe 7.1.8, nu ko ngumú ko kakji pjoxte so'o ra xipji ke dya xi ra pjons'úji ñe dya ra pjongúji yo teyo; xo mo ra kjaji nza kja mama a ndúb'ú:

- a) Ma dya ra pa'a júú dezde mi 60 pa'a, ñe dya ri mama porke dya gi so'o gi pa'a;
- b) Mo ra poo, ra chamba, xo mo ra unú nu b'osi jñonú nu ko tee ko ra tunsújnu;
- c) Ra unú, ra poo, ra chamba, xo mo ra kjaji dya joo, mo ya ra chunúji;
- d) Mo ra potú kja mimiji ko tee a tjii nu Ts'ib'ondo;

- e) Ma dya kja xi ri ne'e nu pjozte.
- f) Ma ri nru'ɥ; ne
- g) Nrexe k'o o mama yo te'e k'o b'ɥb'ɥ kja jmute.

7.1.10 Kjo ri tsja'a ma dyakɥji

Texe yo te'e k'o unɥji nu pjozte nesta ra tsjaa a kjabá:

- a) Ra maa kjaji ko nesta mbara mimiji na joo o zakɥ, nza kja mama nu ngumɥ ko kjaji nu b'epjijnu; ñe
- b) Ra ma participa ko b'epji mo ra matɥji.

7.2 Ra nguarɥ ra unɥji yo te'e

Ra sotr'pɥji ma ra nguarɥ tsi'k'e xorɥ ngekua ra jichiji ja ra pepji xo ya ra pesi pje ra ñonɥji.

8. Yo arkate k'o k'arajiba

8.1 Yo arkate k'o mamaji ja ri tsjage

Nu jmute nu k'o ra mamaji pje ra tsjaji ñe pje ma pa'a.

8.2 Kjo nge k'ɥ ra tsja'a nu b'epji

Nu Diresio ne pjozte mba ye te'e ku Ngeje Ts'ita nu CEMYBS nu k'ɥ ngejyo ra tsjaji yo mama kja b'epji, kja ne jñiñiji.

8.3 Yo te'e k'o pepji ngek'o ra tsja'a k'o mamaba

8.3.1 Yo te'e k'o k'araba

Yo te'e k'o b'ɥnk'ua ngeje:

- a) Na arkate, k'ɥ ngeje nu ra jñand'a k'ɥ ra b'ɥb'ɥ na jo'o yo jñiñi;
- b) Na pjozte, k'ɥ ngeje ra ngeje na vocal nu ku CEMYBS;
- c) Ts'icha pjozte, k'ɥ ngeje:
  - Na te'e k'ɥ pepji jango kja ne ch'opɥ;
  - Na te'e k'ɥ pepji jango kja yo ngunat'ɥ;
  - Na te'e k'ɥ pepji jango kja sekretaria B'epji,
  - Na te'e k'ɥ pepji jango kja yo ngunxorɥ; ñe
  - Na te'e k'ɥ pepji k'a ra tsja'a ra b'ɥb'ɥ na jo'o nrexe yo b'edyi k'o mimi kja ne Ts'ib'ondo;
- d) D'a k'ɥ pjezhi kja ne sekretaria ne Kotraloria, k'ɥ ri ngeje k'ɥ ra janda ne CEMYBS;
- e) D'a b'epji k'o jmute, ne d'a k'ɥ xorte; ñe
- f) Ñe na koordinator ka Pjozteji t'e ka jyokɥji Jeb'i ñe ka pjoɥ merio nu Ngumɥ ka Pjozte te'e a Ts'ib'ondo. Textjogyo ri pes'iji d'a bezo k'ɥ ra mbos'ɥji.

K'o ra ñemeji ri d'ats'e.

K'o ra ñemeji so'o ra ñaji, ximi ra pasɥji in dye'ɥ, jyo k'ɥ b'epji kja ne Kontraloria ri negtjo k'u ra ñaa.

K'o ra mamaji textjoji k'o o pasuji in dyeji, ma dya o pes'iji textjoji in jña, k'ɥ presidente, ngek'u ra mama.

Ra jmur'ɥ jñi'i zana ma akjanu mamaji o ma nesta ra jmur'ɥji.

Ne Sekretario ra mapji k'o o xipji un prisedente e jñi'i paa, ñe d'a paa ma ra jmuruji, ra jmutuji 24 ndajme.

Ma ra jmuruji textjoji ri ngeji k'o ri kjogu ndeje, ximi ri b'ub'u k'u presidente, k'u sekretariu, ñe k'u pjoj ne t'opju, k'o ra yaxu.

Textjo k'o ra mama k'o jmuru, x ora xipji k'o mebeppi kja ne ngujmu, k'o bezo k'o xoru, ñe k'o janda e te'e, ri negeje k'o ra janda kjo ra tsja na jo'o ne bepji.

Ra tsja'a d'a xiskuama jango ra yaxuji textjoji, nza kja o mamaji texe yo pjozte ñe yo te'e kja in jñiñi.

8.3.2 K'o so'o re tsja'a

K'o so'o ra tsja'a ye jmute:

- a) Ra nuji k'o e te'e k'o ra mbos'uji k'o te'e k'o dya kajá nrexe in xiskuama k'o mama nu pjozte, ra juanuji texe ye xiskuajma ke dya pje bezhi ngek'ua ra mamaji kjo ja o jyo ra unuji nu pjozte mbero ma nujyo orú nu pjozte bezhi na xiskuajma neji k'u ra mbos'uji ye jmute ra mbos'ú yo te'e k'o dya b'ub'u na jo'o mbara unuji nu pjozte;
- b) Ra mama ke ra kichi nu tee ko ngeje ra Pjons'ú tee;
- c) Ra mama ke na joo yo merio ko o unuji ko Pjons'ú tee;
- d) Ra mama ko na joo ra kichi dadyo tee ko ra unuji chopju ra potú ko ya pedye;
- e) Ra mama ko na joo ko tjuru ko kuarúba, ngek'ua ra kjaji na joo nu b'epjijnu;
- f) Ra manji kjo pa'a na jo'o nu pjozte, nu xiskuama k'u mama jango rga tsaji ngekua ra mbos'uji e te'e, mbero ye te'e ra tsja'a na jo'o ngekua ra unuji nu pjozte;
- g) Ra ús'ú na te'e ko ra tsja'a nu arkate kja ne in jñiñi o na ngunxorú;
- h) K'o mama yo dyaja nu kja xiskuama ra tsjaji na jo'o; ñe
- i) Texe ko ra mama yo tjuru.

9. Nu b'epji na jo'o

9.1 Nu b'epji pjozte

- a) Nu Arkate kja Ts'ibondo a ndeje ka CEMYBS,
- b) Yo tee ko ya ndaa ra maa jyuns'ú na xiskuajma jango ra mama ja ba ñuns'uji in chu'u nu ko ne nu pjozte; mo dya kja'a na jeb'i ka mama teb'e yo te'e ko ne'e ra pjons'ú xo mo kjatjo merio. Xo mo dya soo ra manda na d'año tee ko ra dyopju nu chjuujnu.
- c) Nu ngunbepji pjozteje ra jñanda texe ye xiskuajma ke o chunú ye ts'ita kjo na jo'o o xi b'ezhi;
- d) Ra jandaji na joo a tjii, ra yepe ra nuji ko na joo ko jeb'i ko pale ko dyanda joo ko o pjespi. Nu b'epjijnu ra tsjaji ka ngumpjozte, ngeje na tee ko tsjaa pjozte ko ra tsjajnu;
- e) Nu ngub'epji pjozteje ra xipji nu jmute k'u ra xorú na jo'o ye xiskuama ngekua ra unuji nu pjozte;
- f) Ma ra mama ja nu jmute nu ngub'epji pjozteje ra xipji nu pjozte kjo ngeje k'u ra mbos'uji nza kja mama ko tjuruaba;
- g) Nu ngumpjozte ra pjongú ko pezhe ko jeb'i ko tee ko o kichi nu b'epjijnu. Nu ko tee ko o orú ñe ko dya o kichi nu b'epjijnu ñeje pesi textjo ko orúji ko arkate nza kja mama nu tjuruaba, ra tebetjo mo ra yepe ra kichiji;
- h) Nu jango ra unuji ñe yo paayo mbar a unuji kjo ra pjons'uji, ra mamamji nu ngumpjozte, nza kja mama nu ngumpjozteji, ra manji ki tee ko o kichi mbe ngeje nu tee ko ngeje na pjozte;

- i) Mo nu tee ko o kichi dya ra ma tuu ko o unúji, mo ya o kjobú 60 paa dezde o xipjiji ko o kichi, nu ngumpjoxte dya xi ra unújnu ñeje ra potú nu tee ko nestaji ñeje ko ya tebe, a kjanu ra mamaji nu Ngumpjoxte ra tsjaji na jmurúte;
- j) Nu tee ko o yepe o kichi nu b'epjijnu ra unúji nu jeb'i jango mamaji ja ba ra chunúji nu pjons'úji, ra maa tuujnu jango ra mamaji nu arkate, ra xipjiji ko tee ko pjoxte jangua ra ma tuji, ra matse yo tee ko o kichi mbe nesta ra maa jizhi nu jeb'i ka mama ken a kjuana ngeje nu tee, ra chunú nu jeb'i ka mama ngejeju ñeje ke mimi a Ts'ib'ondo a b'ondo, dya ra kjobú 90 paa mo ya ra xipjiji ra maa.
- k) Nuk o ra chunúji mo ya jú's'ú nu ko jeb'i ko mama na joo ra unúji ko mama ngeje nu tee ko mimi a Ts'ib'ondo a B'ondo, kja jñiñi ka o mama nu Ngumpjoxte, nza kja mama nu Numb'epji;
- l) Nu ngub'epji ra kja na xiskuama nu jange jusú ye te'e k'ú o mbosúji.
- m) Mo ra chunú ko ra unúji dya xi ra soo ra maa tunji mo na tee ra usaji mbara pjons'ú ra ngeje arkate, a kjanu dya xi ra soo ra pepji na joo ko tee ko kjajijnu;
- n) Mo nu tee ko dya xi soo ra maa tuu ngeje nu tee ko pjons'ú ko soo ra unúji;
- ñ) Nu tee ko o kichi soo ra maa tuu ko ra pjons'úji kja Ngumpjoxte, ngeje ra maa ka yo jñiñi ko o xipjiji, ñeje ko hora ko soo yo tee;
- o) Mo ra b'ezhi nu tee o jeb'i ka mama ra unúji, nu teejnu ra ma mama nu CEMYBS, negk'ua ra orú naja.

9.2 Mo ra pojtu ko o kichi

Mo ya o pedye nu te enza kja maa a xoñi, nu ngumojoxte ra jod'ú kjo ngeje nu tee ko soo ra kichi mbe ra nuu nu jeb'i ka mama kjo ngeje soo ra kichi.

Ye pjoxte dya ra újni ma ra manji o ra tsaji k'o dya ga kjan'ú k'o te'e k'o b'úb'ú a xoñi ñe ma ra xipjiji o ra tjarúji k'o dya ga kjan'ú ye nte'e k'o pjosúji.

10. Ko texe b'epji

Yo jñiñi k'o ra újni nu pjoxte dya so'o ra nruji k'o e pjoxte k'o ixi ngetr'o, ñe dya so'o ra nruji k'o naño e pjoxte ma jiyo dya kja xe ra újni.

Ra so'o ra mbos'ú k'o naño e pjoxte ngekua ra tsaji na jo'o, ñe ye jmute k'o b'úb'ú kja in jñiñi ye te'e so'o ra pjoxante.

Nu CEMYBS so'o ra tsjaji na mbaxkjua k'o yo naño pjoxte ngekua ra tsjaji na jo'o.

11. K'o ra tsjaji k'o ye te'e

Nu ko' kja ye pjoxte nge ma ye te'e jmurú k'o nu jmute, xo nza kja nu komite in jñiñi.

12. Pezhe jña'a

12.1 Yo pezhe jña'a

Ma re pezhe e jña'a k'o in tsjaja ye pjoxte ra tsarúji k'o mama k'u tjurú, ñe re tsjak'ú kua rga xitsi ye jmute.

Ye jña'a k'o b'ub'ú kja xiskuama ra kuarúji kja in "xiskuama nu arkate" ñe nu kja in xiskuama nu "Gaceta del Gobierno" ñe ra so'o ra nu xiskuama kja interne kja pjozte ne kja CEMYBS.

K'o mama nu jña'a dyech'a jñincho nu kja tjurú, nrexe ye xiskuama k'o ra kuarúji ñe ra xorúji nu kja pjozte re mama nu jña'a.

"NUJNA B'OS'UTE DYAK'O IN TSJAJA, DYA PESK'O RA NU'U YO JMURÚ TE'E. DYA SO'O RA USAJI GUA N'AÑO B'EPJI UN JANGO DYA PJOS'ÚJI NTE'E K'A DYARGA JO'O RGA PEPJI NUBA B'OS'URE RA WENCHIJI ÑE RA MATR'ÚJI KJA ARKATE JANGO GA MAMA K'A TJURÚ JMU'U"

12.2 Nu jña'a k'u matr'ú te'e

Nu jña'a ra mama nu arkate k'u b'ub'ú a Ts'ib'onro, ra mama nu kja nu ngub'epji pjozteje CEMYBS nu jango pezhaji jña'a mbero ra mama nu jmute.

13. Jango rga ñ'etse

Nu ngubepji pjozteje CEMYBS re tuji ye xiskuama nu jange junsú ye te'e k'o újni ye pjozte, k'o mama kja nu tjurú 92 nu tsijña XIV, nu jña'a p) kja tjurú k'o mama ye jña'a k'o ra dyará ye te'e k'o b'ub'ú a Ts'ibonro ñe yo tr'ajñiñi, xo ra nuji ra pjozteje nu yo te'e.

14. T'epi

Nu nu ngubepji pjozteje nu pjos'ú ye te'e ra nu'u nu b'epji b'os'ú, jango ga mama k'e jña'a k'o tsa'a ngekua ra mama k'a jmute nrexe k'a ja'a ma ra jmurúji.

15. Jango ra tsjaji ngenra

15.1 Jango rga tsjaji ngenra a xes'e

So'o ra tsjaji ngenra zo ri ngextjo a xes'e, k'a ra nu'u k'ú CIEPS k'a ra so'o ra tsjaji na jo'o nu b'epji nu pjozte.

15.2 Ra mama k'o a pjongúji

Nu ngub'epji pjozteje CEMYBS ra mama janga ga kja'a pe gi ñe k'o nte'e k'o pjos'úji tsjema tsjema CIEPS, nu naja a nu nde'e kja pepji fiskal ngeje ñe nu yeje a kjanu, k'o kja munro jango ga kja'a k'e jña'a k'o orúji.

16. Nu jango k'ara ko kja ñe jña'a

Nu nu'u, ñe janra k'o unúji b'os'ú, ra mimi k'a t'angumú k'o pjozte ye chopjú a Ts'ib'onro, ñe nu Sekretaria ne Kontaloria nu Ts'ibomro ñe nu Organo de Kontrol Interno de la Sekretaria nu pjozteje CEMYBS, nu jango ra nuji jango rga unúji k'o pjozte yo nte'e.

17. Koxte ñe kjos'ú

Nrexe k'o dya i ne'e ra tjsayo te'e, nrexe k'o i ne'e mama k'o yo jmute ñe k'o dya i ne'e k'ú tsjaji yo te'e ma i dak'ujme yo pjons'ú, ra s'ó'ó mamaji d'a te'e o nrexe k'ú b'ub'ú kjanu jñiñi, a kjanu:

a) So'o ra dyopjú:

Jango b'ub'ú yo jña'a k'o mama yo te'e k'ú b'ub'ú kja ne ofisina sentral nu ko CEMYBS.

b) So'o ra jña'a k'o in jña'a t'ezi:

Kja ne T'angumú CEMYBS jango kjaji ne bepji k'ú pjozte kja 01 800 823 8580 ñe kja ne ndetjo k'o ra dyara ne telephono kja ne Jmu'u Ts'ibondo (CATGEM) dya ra n'estaji merio 01 800 6 96 96 96 a mbo'o kja B'ondo ñe 070 mba ra Zúmi ñe yo jñiñi k'ú b'ub'ú bextjo.

c) Soo ra dyopjũ kjane:

Kja ne korreo elektroniko familiasfuertesbam@edomex.gob.mx ñe K'o b'ũb'ũ kja www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Ri mats'e:

Kja ne Kontraloria ne CEMYBS jango b'ũb'ũ in nu Delegasio Regiona nu ku Kontraloria ñe kja ne ngumũ k'o pjoxteti ye te'e, ñe kja ne ngumũ k'o para kja ne Sekretaria ne Kontroloria kja ne Ts'ibondo.

K'O E JŃA'A K'O RI B'EZHI

NAJA. Jũnsũji nrexe k'o b'ũb'ũ añeba kja ne Xorxiskuama "Gaceta del Gobierno".

YEJE. Yo jña'a k'u mamaji yo jmuŕe ra s'ŕŕ ngich'i ma ra kjogu d'a pa'a k'o jũnsũji kja ne Xorxiskuama "Gaceta del Gobierno" ñe ra s'ŕŕ pjuŕũji ngich'i ma dya ra dyopjũji naño jña o ma dya kjuarũ yo b'epji.

JŃI'I. Nu komite ko janda ko pepjiji, ra b'ũb'ũ 15 paa mo ya pjongũ na xiskuama ko ra mama yo jña'a ko kuatũba kja ne "Gaceta de Gobierno"

NZIYO. Nu komite ko janda ko pepjiji, ra pjongũ textjo ko jña k ora mama jango ra tsjaji nu b'epijnu, mo ra kinsi 15 paa mo ya pjongũ na xiskuama.

TS'ICH'A. Nu ko tee ko ra kichi kja nu pjoxtejnu Tee ko ya Ndaa, ra kichi nu b'epji B'edyi na Zezhi ko tee na Ndaa, textjo ko jeb'i ko orũji mbar a kichi nu pjons'ũjnu.

ŃANTO. Nuk o chunũji nu B'epijnu, soo ra unũji asta mo ya ra unũji nu ko merio nu b'epji 2017 kjee.

YENCHO. Mo ra chunũji ko pjenda nestaji ko teyo, ra kjaa mo ra kjaa merio ko ngumpjoxti.

JŃINCHJO. Yo tjurũba, ra jyesiji mo kjaa na b'epji ko ot'ũ ra nestaji nza kja ra mama nu arkate.

NZINCHJO. Texe ko dya janda nu tjurũjnu, ra pepjiji nu jmurũte.

A Jñiñi Zumi Lerdo, nrajñiñi, Ts'ib'onro k'a 19 pa'a, ne daja zana ne kjé'é 2018.

**JMU'U MELISSA ESTEFANIA VARGAS CAMACHO
NU BOKAL KJA NE NGUMŪ NDIXU K'O PJOXTE**

GOBIERNO DEL
ESTADO DE MÉXICO

EDOMÉX
DECISIONES FIRMES, RESULTADOS FUERTES.

ŃANTE MELISSA ESTEFANÍA VARGAS CAMACHO, NDÄ NZAYA DI GE RA NTSUI KA RA XENI HNINI M'ONDA PA DI NU DI M'UI RA NHIO YA M'EHŃÄ, NGU XA THUTSI KA YA XENI 3 HEKE XI, 5, 6, 10, 11 NE 17 KA RA HEKE IV DI GE RA HMÄNDA NU PA DI NTE YA M'UI YA JÄI KA YA HNINI DI GE KA RA XENI HNINI M'ONDA; 6 KA RA HEKE XI, 8 NE DI GE KA RA HEKE III, 19, 20 NE 26 NE DI GE KA RA HMÄNDA NU PA DI NTE YA M'UI YA JÄI KA YA HNINI DI GE KA RA XENI HNINI M'ONDA; NE 14 DI GE KA RA HEKE XIV DI GE RA HMÄNDA, GE XI XA NJUKI NUNA RA NGUU NZAYA PA NGATHO M'ONDA GE RA NZAYASE RA NTSÜ KA RA XENI NGU RA THUT'ÄBI RA NTSUI NZAYA XI DI M'UI RA NHIO KA YA HNINI RA M'EHŃÄ NE 10 KA RA THEKE VI ŃÄ KA RA HMÄNDA GENSE MBO, NE

KONGEHIA

Ge konge ra Ha di thoki ra nhio ra m'efi pa di tsotse "Ra M'onda pa ngatho di yut'i" ge xi hmä ge xi di thoki ra nhio ra m'efi ka ya hnini pa ngatho ya jäi ne, genu, ge xi di njothi ngatho u te hinto hnu, ge xi ra nhio pa di mboni ra nfatsi rangutho ngatho te ja pa ko te di thoki, ge xi ka njapu, ge pa ngatho u te tsa pa te di thoki di ge

ya m'efi pa ya jäi: ra nhio m'ui, nxadi, ra hñuni, nguu, m'efi, ne pa hindi thutsa, ra ximha pa xi där nhio, ge nuya ge xi ne pa di tsotse ra nhio ä mbeni ya jäi pa hiaxmu.

Ge xi ra nhio di tsotse ya m'efi pa xi di Nte ya M'ui (ODS) 2030 ge xi xa njuki ra Organización de las Naciones Unidas (ONU), ne konge ra Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo (PNUD), ge xi ra ntsedi pa di m'otsi ne pa hinte di nja ra m'edi ha Gä m'ui ne pa xi nte ngatho ya jäi ha Gä m'ui

Konge ra ra'yo m'efi ra tsitsi nzaya ka ya hnini ne pa di nte ya m'ui ya jäi di ge ra Ndä Nzaya ka ra Xeni hnini M'onda, di nu kongatho, ne ngatho di yut'i, nxogue, rangutho, ne xi di uat'i, xi di negi, xi dar nhio di nxant'i ne pa xi di m'ui ra nhio ya nzaki ya ta jäi.

Ge konge ra ra'yo m'efi ra Ndä Nzaya tsitsi ka ra Xeni hnini M'onda, ge xi m'ui ya mengu xi xa nse, pa di nu ha di njapi pa di nte ya m'ui ya mengu ne pa xi di nte ya jäi di ge ngatho te tsä di t'üni u ja ka ya hnini; pa di thändi ngatho di ge ra m'efi hoki ra ndä nzaya pa ha di japi ngu ra nxadi, ra nzaki, ya nguu, te di zi ne di nja ya m'efi, ne pa ya hinte di nja ra m'edi, hindi thäk'ätho to xi jar m'edi ka hnini.

Di ge konge ra nzaya Desarrollo social, di ge nuä xi ra btsedi, ne ge hense xi ra m'efi pa di japi ra mate di yut'i ya ntsi pa ya jäi to petsi 60 nj'eya ne ta di m'apu, u xi tsar m'edi te ga nzi ha Gä m'ui di ge te dä zi, xi ya mek'äte ge xi ra tse, di nuya ngu ra ODS: hinte di njar m'edi, ra thuhu xi di otho, ne hinte dä nja ra thäk'ätho.

Ge konge ha ngu Gä hoki ra m'efi pa di hiandi hangu n'añ'ö ä te jar m'edi ha Gä m'ui ya mengu ka ra xeni hnini M'onda, njapu ne hangu Gä thändi xi mpefi ra nhio ko te hoki ya ta jäi ä ngu xi Gä njapu; handi pa xi hinte di nja ra m'edi di ge ra m'efi ra nzaya pa di nte ya m'ui ya hnini.

Ge ko ra m'efi nzaya nu ra nte ya hninige petsi da nu xa za padi n'u, di thoni ja di japi ye ha di m'otsi da di m'ui xa nhio ya hnini m'ui ka ra xeni, ge nuya bi nfeni ra numu pa di m'ui ra nhio ya mengu ka ra xeni hnini m'onda, ngu xa hmä hanja pa di m'upu ka ra nhio hnini pa xi dar nhio ya nzaki ya jäi, ge xi xa ntsedi ra mui ya jäi ka ya nguu, ya hnini ne ya mengu dä nu ha di mui nuya ya jäi ne di hnu ko ya jäi nfädi pa ge yato da nut'ui ya mui ya jäi, pa xi nte ya m'ui ya jäi.

Ge ä ra ndä nguu nzaya pede ya jäi 2015 ge xi bi hoki ra Instituto Nacional de Estadística ne Geografía (INEGI), xi m'ui xo 16 m'ó 187 m'ó 608 ya jäi ka ra xeni hnini M'onda, di ge nuy 1 m'ó 517 m'ó 425 ge ya ta jäi 60 j'eya

(9.4%); di ge ra del Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social (CONEVAL) 2016, nu ka ra xeni hnini ge xi m'ui 8 m'ó 230 m'ó 200 ya jäi to xi jar m'edi ha Gä m'ui (47.9%), 7 m'ó 173 m'ó 242 ngu hinte chi jar m'edi ha Gä m'ui en (41.7%) ne 1 m'ó 56 m'ó 958 ngu xi xa ntsedi ha Gä m'ui konge ra thogi (6.1%); nu ko ngatho ya ta jäi m'ui ka ra xeni hnini di ge M'onda, 1 m'ó 236 m'ó 544 (80.6%) hinte t'üni n'a ra nfatsi bojä ne ua hin ya hingi mpefi ya xä ngätsi n'a ra m'efi, 375 m'ó 856 (24.5%) nuya g xi petho, 529 m'ó 638 xi hoki ngatho ya m'efi ka ra nguu ne s 222 m'ó 379 (14.7%) hingi thux ya thuhu ka ra nguu nt'othe xa nu ra (Consejo de Investigación y Evaluación de la Política Social).

Ge ha nuä bi mponi konge ya Ndä Nzaya nfaxte ka ra Xeni hnini M'onda ne xi bi boni ka ra "Gaceta del gobierno" ra pa 19 n'a nzänä ra 2018, bi boni ra hem'ira thunu ra nfatsi tarjeta bojä rosa, ha m'aa te di thuni ra nfatsi nu pa di nte ya m'ui ya jäi ra nzaya pa ha xa un di ge nuna ra nfaxte, ka ra Xeni Hnini M'onda, pa di gähä ne di thuni ya nfatsi ja ka ya hnini di ge ya m'efi nfaxte.

Nu ra Consejo Estatal de la Mujer ne Bienestar Social, ge xi ra tse, di ha Gä m'etsi pa di m'ui ra nhio ya m'ehña ne ya ta jäi, xi di thändi pa di m'ui n'a ra ha di nja pa di mpefi, n'a mui ne , pa di t'etsi nzaya ne pa ngu xi dar nhio ya di n'yo, di njapu pa xi di thändi ne pa di t'üni rangutho ra nfatsi ngu ya m'ehña ne ya n'oho ka ra Xeni Hnini M'onda, ge xi ra ntsedi nuna njaua pa xi di handi ra nhio ra ndä nzaya ya ta jäi to xi thogi nuna ra tsathogi xi ngatho ra ntsedi, ge ka xkä njapu ha xa thoki nuna ra m'efi nu pa di m'ui ra nhio ka ya hnini ya mengu xi ra nzedi ya ta jäi.

Nu konge ra hmuntsi m'ede n'a di ge ra Junta Directiva del Consejo Estatal de la Mujer y Bienestar Social, bi zapi ngo ra pa ra 15 ra zänä n'a di ge ra 2018, konge bi gohui ra CEMYBS 2018/EX/001/002, bi boni ra M'efi un pa di Nte ya M'ui ya Jäi ka ya Hnini di ge ra Mengu xi ra nzedi ya Ta Jäi, ngu Bi thoki ä bi hmä ka ra Xeni 11 di ge ka ra theke II ä i boni ka ra hmä di ge ra Xeni ka ra Ejecutivo di ge ra Xeni hnini bi boni ra Organismo Público Descentralizado di ge ra ntsedi ra thuhu, ra Consejo Estatal de la Mujer y Bienestar Social.

Ge konge ra m'ede hem'i, di ge ra pa 18 n'a nzänä j'eya 2017, ra ndä nzaya nu ha di nte ya m'ui ya jäi, ngu xa t'utsi ka ra m'efi hmändä pa xi di nte ya m'ui ya hnini ka ra xeni Hnini M'ondä ne ka ya Ta hnini xa hmä ya hmändä, bi hmä ka ra ä mi mpodi ra m'efi nu ha nte ya hnini, do genya ya xa thutsi, ge xi di beni ünihü ya m'edio nuya t'adi ngu mukuan xa boni:

Ge konge ra m'ede hem'i 21506A000/RO-007/2018, di ge ra pa 16 ra n'a nzänä 2018, ra Hmuntsi nguu nzaya pa Ngatho M'ondä ne ko ra Dirección General de Programas Sociales, ngu xa thutsi ka ra xeni 23 di ge ra hmändä ra Desarrollo Social del Estado de México, bi guki nuna ko ra tsedise.

Ge konge ra m'ede hem'i, 233E1A000/RESOL-007/2018, di ge ra pa ra 19 n'a nzänä 2018, ra Comisión Estatal de Mejora Regulatoria, ge ko ra hmändä xa thutsi ka ra bdä pa xi di hogi ra nhio ra m'efi nuna ka ra Xeni Hnini M'ondä ne ka ya Ta Hnini bi thoki ka ra hmändä, ko bi njuki, nuna ra hem'i bi boni nfaxte nu pa di nte ya m'ui ya jäi ka ya hnini, pege hinto to di thoni nuna, ge xi xtä beni xtä juki nuna mukuä:

KONGE RA HEKE NZAYA VOCAL EJECUTIVA DEL CONSEJO ESTATAL DE LA MUJER Y BIENESTAR SOCIAL, XA NJUKI NUNA RA M'EFI NU PA XI DI NTE YA M'UI YA JÄI KA YA HNINI DI GE RA M'EFI PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL PA YA MENGU XI RA NZEDI YA TA JÄI, NJAPU XA NGOHI NGU JA NUNA:

M'EFI PA DI NTE YA M'UI YA JÄI KA YA HNINI MENGU XI RA NZEDI YA TA JÄI, NJAPU XA NGOHI NGU JA NUNA:

1.- Te gatho hmä.

1.1- Te me ä ra mfatsi.

Nuna ra m'efi un pa di nte ya M'ui ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi, ge xi petsi xi di zotse ra nfeni pa di nfatsi ä di ge ra ntsi pa ya jäi petso 60 nj'eya ne ta di m'äpu, u xi tsar m'edi te ga nzi ha gä m'ui di ge te dä zi, xi ya mek'äte ge xi ra tsedi di nuya ngu di njar m'edi.

1.2 Tsa te di hoki ka ya hnini pa di t'ote

Hñuni ne hindi tsutsa.

2. Ya hñä ne te m'ä

Pa di thoki nuna ra m'efi nu pa di nte ya m'ui ya jäi ka ya hnini, ge xi nfädi ge:

Ya ta jäi, ya m'ehñä ne ya ñ'oho u to di petsi 60 j'eya.

Te dä t'uni, nu u ya ta jäi m'ui ote kongena ra thoki ya ta jäi pa di m'ui ra za di ge ra m'efi Programa de Desarrollo Social pa ya mengu xi ra nzedi ya ta jäi.

Hmuntsi Roxa, ge ya hmuntsi xi xa ngu ra nxampate, u to xi ra tsedi gä nu nuna ra m'efi Programa de Desarrollo Social pa ya mengu xi ra nzedi ya ta jäi, xi hoki ra m'efi xahni, di ge y geriatría, gerontología, ne ko te tsä gä hoki ra m'efi ka ya hnini, ä gä iadi ra nfaxte.

Ra m'otse ntzi, ya ntzi ne u pa da nte ya jäi, to da t'uni ya ntzi pa da nte ya ta ya m'ui ya jäi ngu xa hmä ka ra m'efi nfaxte pa di nte ya m'ui ya hnini di ge ya ta jäi xi ra nzedi ya ta jäi.

CEMYBS, nu ä ra ntsui ka ra xeni ra m'ehña m'ui ra za.

Ka ra nguu ha hnu, gempu ka ya nguu ha xa hmä pa di thändi ra nhio di ge ra nfazte xa t'üni ya M'ui ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

CIEPS, nu ä ra ntsui honi ne nu ha bi boni ra za digeu ya jäi hmuntsi ñäki pa gatho ya nte.

Mpote **nzaya**, ra hmuntsi nzaya un ne handi ha di hogi xa nhio ä di m'äpu ra nfatsi nte pa ya M'ui ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

Hem'i ha xa njüt'i, ra hem'i ha xi xa thutsi pa di nfädi, di ge ra bojä ä xa nfatsi

Nzaya ha ta Tsegi ra Xeni, ya nguu nzaya to xi hä ma sü pa di hmuntsi pa di nfoxhu di hoki nuya m'efi xa m'ä ra ndä nzaya ha xa theke ne ha ta tsegi ya hnini ka ya xeni.

Hmuntsi nzaya ka ya hnini, Ra jäi ka ya hnini nu pa di nte ya m'ui ya ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

To Jamasü ha di hoki, Ra ta ngu nzaya da nte ya m'ui pa ger ya ta j'ai dige ä ra CEMYBS.

Ngu nzaya ma ha di thoki, nu ra nguu nzaya pehni ya hem'i ne teni ha di thoki da nte ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

Hmända, Ra Hmända japi da nte digeä ra Xeni Hai M'onda.

Hem'i thuxthuhu t'om'i, ra hem'i ha huxa ya thuhu gathou odi ne t'om'i da boni geu to bi da te t'adi xa thuxpu pa da t'uni ya mfatsi ya Mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

Hampu di tüni, ä nuä ra n'ailo ge, di bädi ne pa di nxahni ya jäi to xi t'üni ra mfaxte, u to xa yut'i ka ra mfaxte di ge ya nuu, di ge ra m'efi ra tsitsi ndä nzaya ka ra Xeni Hnini M'onda.

Thuxthuhu to nfatsi, hampu di hmä ra nguu nzaya ä xi hoki ra m'efi pa di nu ya hem'i nt'adi pa di yut'i ra nfaxte pa di Nte ya M'ui ya jäi ka ya hnini ya mengu pa xi dar nzedi ya Ta Jäi.

Nxi ha thux ya thuhu to xi nfatsi, ä ra thuxthuhu xi nfädi di ge to xi nfatsi, ge nu ra m'efi nfaxte pa di m'ui ra nhio ya hnini ne ko ya mengu xi ra Nzedi Ya Ta Jäi

To jar m'edi, ya jäi mengu u to hinte ha ra bojä ge xi ra nhio di nfatsi ya nfaxte ka ya hnini ge xi jar m'edi ko te gä m'ui, hinte petsi pa ha di nu ra nhio ya nzaki.

Ha di Thoki, nuna ra m'efi mfaxte nu pa di nte ya m'ui ra nhio ya mengu xi ra Nzedi Ya Ta Jäi

M'efi pa di Nte ra Nhio ya M'ui ya Hnini, konge ra m'efi ra ndä nzaya ge xi di mpot'i ra m'efi pa di rangutha ya jäi ka ya hnini di ge ra nfaxte, ge xi xa thoki ne xa hmä ngu ra m'efi nfaxte nu pa di nte ya m'ui ya jäi ka ya hnini.

Thoki, ra m'efi nu pa di nte ra nhio ya jäi ka ya hnini.

Mpote nzaya, ä ra Ya mpote nzaya nu pa di mäpu ra m'efi pa di nte ya m'ui pa di hoki ya m'efi di ge ko ya huhu ya jäi to xi nfatsi di thutsabi ra thuhu.

Ha di thoki, nuna ra m'efi mfaxte nu pa di nte ya m'ui ra nhio ya mengu xi to xi adi ra nfaxte, di ge ra m'efi nfaxte u t'üni.

To adi, ya dängä jäi xa thutsi ya thuhu pa di, ha numu di thäki, ge xi di ra hñä ra nfaxte

To jar m'edi ra bojä, ya jäi ka ya hnini to hinte jar m'edi ha gä M'ui ka ya hnini ne ngu hintsu jar m'edi ngu ha gä m'ui ra nhio mä ra ndä nzaya pa xi di m'ui ra nhio ya jäi.

3. Hampu di tsoni

3.1. Gatho

Di nja ma sü pa te di zi ya jäi petsi 60 j'eya ua ma ra, u m'ui ne hnite hä te zi ne xi jar m'edi ra bojä gä m'u ra hñuni, ra nt'othe ne xi jar m'edi ya m'ui, ka ra Xeni Hnini M'anda, ge di t'üni ra m'otse ha di ho ya hñuni pa te di zi ne ko ma ra pa di nxaha ra jäi, di ge ngu ha gä m'ui xa hmä.

3.2 Ngujaya

- a) Di t'üni ya ta jäi 60 nj'eya ne di mäpu, pa di nfatsi pa di jut'i ka ra nfaxte di ge di m'ui ko te zi; ne
- b) Di t'üdi pa di bädi di thoki pa n'a ra nhio nzaki.

4. Ote gatho

4.1 Gatho ya hnini

Ya ta jäi m'ui ka ra Xeni hnini M'onda.

4.2 Nzedi hnini

Ya ta jäi hinte hä ra bojä ge xi jar m'edi pa ga m'ui.

4.3 Xi majuani ka ra hnini

Ya ta jäi petsi 60 j'eya ne pa di mäpu, nuu hinte ha ra bojä ne xi jar m'edi te ra hñuni, ra nt'othe e ma ra u hinte petsi.

5. Ha tsegi

Nuna ra m'efi nfaxte ge nu gatho ya 125 dänga Hnini ra Xeni Hnini. M'onda habu m'ui ya ta jäi hinte hä te da zi ngu m'ui xa t'epi pageu.

Ya hnini habu jara m'edi t'uni j'eya m'u ko ra CIEPS pageu ngu ra mä hmända. Ne xi xa njuki ra nfatsi ra thuhu xa mpot'i pa ndä nja ra thuhu, ge xi di masü pa ngatho ra m'efi ra Sistema Nacional Konge ra Rumthu.

6. Mfatsi

6.1 Te ma mfatsi

6.1.1 ya ko te di t'üni

- a) N'a ra m'otse di t'üni nzänä mu nzänä, di ge ra paä di yut'i kia ra m'efi nfaxte, ngu di ge ra bojä xa hmä.
- b) Ya ko te di t'üni pa di nhioki ko ra ndo'yo.
- c) N'a k te t'üni pa di dutsi ra nfaxte xa t'üni di ge ra m'otse ho pa ya ntsi, di ge n'a di t'üni di ge ra pa di yut'i ka ra m'efi nfaxte; ne
- d) Ne xi di nfatsi konge ya hmuntsi Roxa.

6.2 Tengu da t'uni ra bojä

Ra mfatsi t'uni hinte da ngotbi ge juti ra ndä nzaya ra Xeni hai M'onda konge ra CEMYBS ne hinte di njot'i ra bojä di ge ra foxte xa t'uni.

7. Hangu di m'ot'i

7.1 Tou da t'uni

7.1.1 Te t'api ne hanja di t'uni

a) Di petsi 60 j'eya ua ma ra;

b) Di m'ui hangu hinte ja ya m'etsi neu hinte hä te da zi ne japa ra m'edi hangu gä m'ui;

c) Di m'ui ja ra Xeni hnini M'onda.

d) Di da ra nk'oi hem'i mä ha m'ui hindi thogi ya pa di muhu ko ra nk'oi hmi ne mä ha bi m'ui di ge ka ra Xeni Hnini M'onda ne di üdi ra ndä hem'l pa di theki di rangutho. Di ge ra chulo hem'i ha numu hinte k'ähä ra hem'l nuna mä hampu m'ui ge xi ra nhio di iadi, ge xi gätsi n'a ra hem'l di mä hampu ra mengu ne hindi thogi di ge hñu nzänä; ne

e) Ne u ma ra da m'ä ra nzaya.

Ngatho ya t'üdi ya jäi ge xi di fädi, ge xi di hñu ngu xa thutsi ka ra hmända pa hinto di bädi ya nt'üdi ya jäi pege hindi njuki pa di nfädi ka ra Xeni hnini M'onda, ngu xa hmä ka ra hmända digenya.

7.1.2 Te da hnu pa da t'uni.

Ge xi ra nhio di hnu ya ta jäi nuu to xi t'ohmätho ka ra thuxthuhu u ngatho xa da ya hem'i ngu xa thutsi ka ra nfaxte nuna di ge ya jäi to xi jar tsedi di t'uni:

a) Di tsudi ra iamui;

b) Di petsi n'a ra thogi hindi xotho ra ndo'yo;

c) Pa genu ya jäi to xi tho n'a ra thogi ne hi xa nzaya;

d) Ya jäi xa ranxu ne ua ngu muse;

e) Hinte di petsi n'a ra nguu;

f) Ge xi di t'omi to xi fatsi pa di hä ra bojä

g) Xti njotsi ka ra hnini; ne

h) Ne u ma ra da m'ä ra nzaya.

7.1.3 Ma da huxa ya thuhu

Ya to adi ha di tüni ra nfatsi pu ka ra nguu nzaya, di ge ä, ge xi da iodise ka ra thuxthuhu ka ra nguu nzaya

Pa ge di to tsu n'ar dothi u hingi tso te di iodi, nuna ra nfotsi ge tso da hione ra mpote, di gätsi n'a hem'i t'unt'ä'ye, ne ma n'a ra hem'i pa ya nguu nzaya pu ha thuni ge xi xti thutsi nuya te t'odi, ne di mä ne hingi tsä dä mä dä iadise, di geä ngu xi dathi di njapu pa xi di hogi di thoki ra ndä nza ra thuhu Gestor ka ra Hnini.

Ha numu xta uadi di hoki ra m'efi ra nguu nzaya ya xi di pädi ngatho ya hem'i te adi ya jäi pa ra nfaxte ge xi di hoki pa di yut'i ya hem'i pa di thutsi ka thuhu ka ra thux hem'i, nuna ge mä xa t'uni ra nfatsi.

Ngatho ya jäi tsä di t'üni ra nfaxte nuna, ha numu xa da ngatho ya hem'i te xa t'api pa di yut'i ka ra nfaxte ngu xa hmä ka ra hmända nuna, ra nfatsi nuna ge hinte di njut'i ge xi di njapu pa pa ndä hmä ne ua hindä tehgi pa di yut'i ka ra nfaxte di ge nusen'ä.

7.1.4 Hem'i hampu da huxa ra thuhu

- Hem'i n'atho ha di hñux ya thuhu;
- Hem'i ha di hñutsi pa di uni ra nfaxte; ne
- Ne ma ra di m'ä ra ndä nzaya.

7.1.5 Hem'i huxa thuhu

Ra ndä nzayo nu ha di japi pa di uat'i ne xi di thutsi n'a ra thuxthuhu ya jäi u xi nfsatsi ngu xa m'ä ka ra hmändä di ge ra Xeni xa thutsi ka ra 92 di ge ka ra heke XIV, ngu xa thutsi ka ra P) di ge ra hmända ha xi negi di ge ya ta hnini xi ma majuani pa to tsä da jut'i ya jäi m'u i ka ra xeni Hnini M'ondä ne ka ya ta hnini; nu ja di nja pa di uat'i ne di mpodi ra thuxthuhu ya to nfatsi ne ya thux m'efi ge xi di rase ra m'ui pa di nte ya Hnini xa hoki ra ndä Nzayo ka ra Xeni Hnini M'ondä, ne ma ra ya hmända u da hmä dä thoki pa digehi'ä ngu ha xa thutsi ka ra xeni 13 ne ka ra heke VIII di ge ra hmända xa ngohi k ara m'ede goho ne rato di ge hmä k ara hem'i.

7.1.6 Te tsä di thoki

- Di tu hangu ra nfatsi xa t'üni:
- Di hñä ya nfaxte;
- Hindi njukbi ya nt'üni ya jäi ge xi njuät'äbi;
- Xi di nñu ra nhio, di ranguntho ngu ma ra ya jäi ne petsi ra tsemi ge hindi t'utso.
- Ne ma ra di m'ä ra ndä nzaya

7.1.7 Te petsi da hoki to t'uni ra nfats'i

- Di mä ra nhio ra nt'ani ha xi njar m'edi gä m'ui di ge bojä;
- Di xifi ra ndä nzaya to xi üni ra nfaxte ya jäi to xi t'üni nuna ra nfaxte ha xi nfatsi konge ma n'a ra nfaxte ba ehë M'ondä, ne ka ya Ta hnini;
- Di hoki ra nhio ra m'efi konge ya te xa t'üni;
- Di da numu xtä t'ani ha xa thege ra nfaxte ka ra CEMYBS;
- Dä mä dä tuse ra m'otse ha ho ya ntsi. Pege ha numu tsudi n'a ra hnini hingi nxotho ra ndo'yo, ge xi ra nhi di üni n'a ra hem'i carta poder, ne di meui ra certificado médico di iadi ka ra nguu nt'othe ha xti thutsi ge hingi tsä di mä pa da tuse ra nfaxte.
- Dä uat'i pa di hoki ya m'edi t'api ka ya hnini numu xti tsifi; ne
- Ne ma ra u di nu ra nzaya.

7.1.8 Numu hindi hoki u te t'adi

- Numu hindä mä dä tuse ra m'otse ho te dä zi ne ua ngu hinte m'u ko te di mä pa di zoni pu ha di t'ünira nfaxte, ne hindä mä nja yo hi za mä;
- Hindä mä mäjuäni ha hä ra bojä ua hin'ä pa da t'uni ra mfats'i;
- Numu uadi to da uni u ya nfatsi u xa thuni;
- Di hoki ra hmuntsi ha fatsi ya jäi to ne di nzaya ka ra ta hnini ä'yose ne ge ä to mui konge ma n'a ra hmuntsi nzaya di ge nuya ge fatsi konge ä; ne

e) Ne ma ra u di nu ra nzaya.

7.1.9 Numu hindi thoki ra nhio

7.1.9.1 Numu di thä ra ya pa

- Mu hindä mä dä tu ra m'otse ha ho ya ntsi, di ge hñu n'yopi; ne
- Ne ma ra u di m'ä ra ndä nzaya.

7.1.9.2 Di Thäki pa zämu di ge ra Nfaxte:

Ha numu hindi hoki ra nhio ya m'efi ngu xa thutsi m'etho ka ra m'ede 7.1.8, di ge nuna ge xi ra nhio pa di thäki di ge ra nfaxte; ne ha numu ngu hi ra nhio hangu ra jäi ge di thäki di ge ra m'efi nfaxte; ngu di njapu ne di ge ma ra nya ya ko te di ja:

- Hamu ngu hindä mä dä tu ra te nfatsi ra jäi to xi t'üni ra nfaxte do ge ya pa xa mä ngu xo n'a nzänä, di ge ra pa bi njuki ra m'ede di ge ya jäi to xi nfatsi;
- Di m'one ua to di üni nuu xa t'üni di ge ra nfaxte, ho ka ra m'otse ngu ha gä dutsi;
- To di üni, di m'one, di hmipi, di mpodi, di pot'i ne ua hñäki di gatsi di geä xa t'üni;
- Di mpadi ha muji ne ua di boni ka ra Xeni Hnini M'onda;
- Di bonise;
- Di du; ne
- Ne ma ra u di m'ä ra Ndä Nzaya.

7.1.10 Di rangutho to t'uni ra nfaxte.

Ya to xi t'üni ra nfaxte ge xi ra nhio di rangutho di ge:

- di uat'i pa di hoki ya m'efi u di tsifi pa xi dar nhio ya nzaki, ngu hamu di mä ra ndä nzaya pa di thoki; ne
- Dä uat'i pa di hoki ya m'edi t'api ka ya hnini numu xti tsifi

7.2 Di gätsi to t'uni ra mfats'i

Ra gätsi pa ge ngatho to nfatsi ya jäi ge numu xta uadi embi ge ra pa ä ngu embi ya hinte ja ra m'edi di ge d thuni te gä nzi di ge ra ngaxte

8. Nguu nfatsi to Kuat'i

8.1 Nguu nu hanja di thoki.

Ra mpote nzaya ge xi ra tse di pa di nu di thoki ra nhio ra m'efi nuna ne ge xi bädi di thoki ra nhio.

8.2 Nguu nzaya japi da hoki.

Ra ngu ndä nzaya nte m'ui ra za pageu ya ta jäi ra CEMYBS; geä petsi da nu ha di japi di thoki.

8.3 Ra Mpote nzaya nu pa di mäpu pa xi di hogi ra nhio.

8.3.1 Di hmuntsi

Ra mpompe nzaya di hmuntsi konge nuya:

a) N' a ra ndä, geä to nu ko ya mfats' i pa di ñ' ot' i ra hmuntsi nzaya ka ra hnini;

b) N' a ra nfaxte di ñot' i ge pa di fatsi ra CEMYBS;

c) Kut' a ya mfaxte, da gohi:

-N' a ra mpote ra ndä to nu ra bojä;

-N' a ra mpote ra ndä nu pa ra nt' othe;

-N' a ra mpote ra ndä nu ya mefi:

-N' a ra mpote ra ndä nu ya nguu nxadi; ne

-N' a ra mpote nzaya ndä ka ra Desarrollo Integral di ge ya mengu ka ra Xeni Hnini M' onda;

a) N' a ra mpote ra ndä ra nguu nzaya nu ha di ma ra bojä ä t' uni ne ra CEMYBS;

b) N' a ra mpote di gatho ya hnini ra tsutbi ne ua ra nguu nxadi; ne

c) N' a ra mpote ra ndä ra nguu nzaya nu ha di ma ra bojä ä t' uni ka ra Secretaría de Desarrollo Social ka ra Xeni Hnini M' onda.

N' a ngu n' a ya nzaya di hioni n' a ra mpote nzaya.

Ra mefi di thoki mbo nuna ge xi di njü ra bojä

Ya jäi to ote petsi da t' ode ne da etsi, honse ra mpote ra ndä to nu thoki ra za thoki ko ra bojä t' uni hose tsa da ñä.

Nu u te mä ya jäi ot' e da numu to mä di geu ya jäi thogi mä ge etsi, numu da mayegi ra ndä petsi ge da mä to da gohi

Ra Hmuntsi mfaxte nzaya da udi ra hem' i mä ngu bi gohi ra ndä nzaya, hñupa pa di ntsan' i, num' u n' itho da hoki da mat' i n' a pa ne ñäxpa da hmunts' i.

Ra dä nzaya ñ' ot' i ge xi xifi ha di nja ra hmuntsi ra u to mpefi ha ya nguu nzaya, padi ua rau ya jäi pa da hogi ra za nu u nu te da thok' i, ge hindi thogi 24 ora pa do nfädi.

Page u ya hmuntsi da hoki ya jäi pa di ñäki ya m' efi to ote da thogi ra za, pets' i ge di m' ui di tho ma de num' u m' ui nu ä ra ndä nzaya neu to nu di ge ra thoki ra za ua ya mponte di ge ya hmuntsi, ha numu ra nzaya mpefi ka ra Dä Nguu Nzaya ne ko ra heke nzaya ne ra nzaya nu ra bojä ha Gä thogi di ge nuu xa mä ne ko ya mpote.

M' etho di hnu pa di thogi ya m' efi konge ya ngatho hmuntsi nzaya, ra pa ä di hmuntsi ka ya hnini, ya xampate, ya nzayase ne ngatho, to xi di un ra m' efi nuan pa xi di hogi ra nhiuo ä xa mfeni, tne ko ya te di thoki ko ya hem' i ne ua konge ma ra.

Dä n' jutsi n' a ra hem' i kongatho ne ko n' a ngu n' a di ge ya hmuntsi xa thoki, mä te bi hogi ne te bi mä ja hmuntsi ne da ot' i ya ntuny' e neu ya jäi to ote ra mfatsi nzaya.

8.3.2 Te petsi da hoki

Petsi ge dä hoki ya hmuntsi nzaya:

a) Pa di thogi ra thuxthuhu ge xi di dom' i ya nto xi xa thuni ra nfoxte pa di hñu ha di thoki ra nhio ne, di gempu di thogi, pa di thoki ra m' efi xa nfeni. Di thädi pa di hñu ya to hinte xa boni ya thuhu pege di do ya

hem' i di t' opi pa di yut' i ka ra nfaxte nuna ya jäi u to xi jar m' edi gä m' ui, ge xi ra tsemi ra hmuntsi nzaya di hoki pa di yut' i;

- b) Di hiegi di thoki pa di hmuntsi ya nzaya Gestores Sociales;
- c) Di hiegi di thoki pa di hmuntsi ya to di nu ya bojä di ge ya Gestores Sociales;
- d) Di tehgi pa di yut' i ra 'yo to nfatsi pa da uni ma ra u ya jäi to bi adi ra mfatsi, pa di bädi ne di hogi xa nhio, ra nfatsi di ge u xa thoki;
- e) Di thogi ya mpodi xa thutsi ka ra m' efi hñu pa di m' ui ra nhio ya jäi ka ya hnini ne pa ha di thoki ra nhio ne xi di negi ra m' efi pa di m' äpu;
- f) Da nu pa da uni ma ra u ya jäi to bi adi ra mfatsi, pa di bädi ne di hogi xa nhio, ra nfatsi di ge u xa thoki;
- g) Di t' etsi ya mpote nzaya ne ko ya nzaya se ne ya xampate;
- h) Di njuki ne di mpodi ya ko ha te thoki ra nhio ra m' efi; ne
- i) Ma ra ya m' efi di thoki ka nuna ra thoka m' efi;

9. Hanja di thoki

9.1 Ha Di thoki ra m' fi nuna

- a) Ra Ndä Nzaya M' ui ka ra Xeni Hnini m' onda ge xi di guki ra hmända ne ko ra CEMYBS;
- b) Ya ngatho ya ta jäi ge xi ra nhio di hñutsi ya thuhu ka ya thuxthuhu ha xa m' ui di ge ra nguu nzaya, ge xi di da ya hem' i xa t' api, ge pa xi di mupu ngatho ya hem' i, ne pa ha nu, pege ha numu di mpote konge n' a ra jäi ä di hioni ge xi üni n' a ra hem' i carta poder, ne di meui ra certificado médico di iadi ka ra nguu nt' othe ha xti thutsi ge hingi tsä di mä pa da tuse ra nfaxte ka ra thuxthuhu, ge xi di nu ra nhio ra Gestor Social. Ne xi di njutsi n' a ra hem' i hax ti thutsi pa di ndui ne di gätsi ra m' efise nuna;
- c) Ra nzaya mä da thoki da udi ko ya jä to ote to nu ne ja di hoki ngu mä ra thuni pa da nza da ñut' i ne da t' uni ra nfats' i;
- d) Pa di thogi ra m' efi nuna, ge xi di thoki, konge nuu xa hmä di ge ngatho ya ta jäi, pa hense u to xi petsi n' a ra thogi. Nuna ra m' efi ge xi di thoki ka ra nguu nzaya ne konge ra m' efi ra nzaya Gestor Social, ka ra nguu ha xa da ra jäi to adi ra nfaxte;
- e) Ra nguu nzaya da nu to u da thuni ra mfatsi di ge u xa mä ka ra hem' i, ha thuni ra mfatsi u petsi ra tsemi nuyü, ngu xa m' ä ra nhio ä xa t' oni ge xi tso di mä ta ra nguu pa di o' pi ma n' agi ne di fädi ra nhio ya te nfaxte;
- f) Ra nguu nzaya to mä da hoki ya h' emi habu hñux ya thuhu gatho to thuni ra nfatsi ge di m' ä ha nja ne ko te xka hoki pa xa t' üni nuna ra nfaxte;
- g) Ra Ndä nzaya ge xi ra tsemi di guki ra m' edi thut' äbi foli di ge nuä adi ra hem' i mä ngu bi gohi ra ndä nzaya, hñupa pa di ntsan' i. Num' u n' itho da hoki da mat' i n' a pa ne ñäxpa da hmunts' i ya jäi to xa iadi nuna ra m' efi nfaxte, ge xi di dom' itho ka ra thuxthuhu di ge ra nfaxte nuna.
- h) Hmä hanja pa di m' upu ka ra nhio hnini pa xi dar nhio ya nzaki ya jäi, ge xi xa ntsemi ra muji ya jäi ka ya nguu, ya hnini ne ya mengu dä nu ha di muji nuya ya jäi ne di hnu ko ya jäi nfädi konge ra Gestores Sociales;
- i) Ha numu ya to xi nfatsi numu hindi mä dä tu ra nfaxte ä xi t' üni, dige ra 60 mpa di ge ra pa ä xi tsifi pa di njuki ya m' ede ko ra folio, ge ra nguu nzaya tsä di ñäki ya hindi t' üni ra nfatsi di ge ra pa ä di njuki ka ya nguu nzaya di ge ra pa ä di t' üni ya nfaxte di ge nuna ra m' efi;

j) Ngatho to ne dā iadi nuna ra nfaxte ge xu tsa di hñutsi ra thuhu ka ra m'efi, ne hinte di gut'i ra bojā pa di yut'i ka ra nfaxte nuna ge hingi jar m'edi numu ya bi yut'i ya jai ka ra faxtese ka ra xeni, ge nuya bi nfeni ra numu pa di m'ui ra nhio ya mengu ka ra xeni hnini m'onda, ge xi xa ntsedi ra mui ya jai ka ya nguu, ya hnini ne ya mengu da nu ha di mui nuya ya jai ne di hnu ko ya jai nfadi pa ge yato da nut'ui ya mui ya jai, pa xi nte ya m'ui ya jai ngatho di yut'i ka ra nfaxte.

k) Ya nfatsi ge xi t'uni m'etho hangu pa di nu ha di nja ge di üdi ra hem'i ha kuat'ä ra hmini nuä ra chulo hem'i ha ñä ra thuhu, ne ko ra nk'oi ha ra mengu di ge ha m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda, ka ya nguu ha xa hmä pa di m'ui ha di t'uni, ha m'ui ya nguu nzaya nuya pa di hñä ya nfatsi.

l) Ra nguu nzaya di m'etsi ra thuxthuhu di ge ya jai to nfatsi;

m) Pa di t'uni ra nfaxte ge ra di tsifi ge xi di domtho ha numu ngu di thändi ge xi fatsi n'a ra t'etsi nzaya ne ngu xi di thändi di thogi ra ya tsa tuhni di ge ya jai to xi t'uni ra ngaxte di ge ra m'efi nuna;

n) Hamu ngu hindä mä dä tu ra te nfatsi ra jai to xi t'uni ra nfaxte do ge ya pa xa mä ngu xo, di ge ra pa bi njuki ra m'ede di ge ya jai to xi nfatsi di ge ra Gestor Social;

ñ) Pa da t'uni ra mfatsi hinda t'uni ra nfaxte ka ra Centro di ge Atención, numu te da thogi pageu to honi da tsoni da nzaya pageu to t'uni ra mfatsi pa di nte ya m'ui ya jai ka ya hnini;

o) Ha numu di m'edi di ge ko te di t'uni, ra jai to xi nfatsi ge xi ra nhio ge xi ra nhio di xifi ra CEMYBS, pa di njukabi ma n'a di ge ra nfaxte.

9.2. To di mpadi di ge ra nfaxte

Ha numu hindi hoki ra nhio ya m'efi ngu xa thutsi m'etho ka ra m'ede di ge nuna ge xi ra nhio pa di thäki di ge ra nfaxte; ne ha numu ngu hi ra nhio hangu ra jai ge di thäki di ge ra m'efi nfaxte; ngu di njapu ne di ge ma ra di ge nuseya:

Ha numu ya bi nja ra hmuntsi xi ñ'itho hmä pa di ñäki ya mpote, ge xi di hmuntsi ko xi made ya ne ko ma n'a ra jai di ge ya mpote nzaya, pege ngu zamu di ñ'opu ra paä di ge ra ndä hindä m'edi ne ko ra heke nzaya di ge ra mpote ka ra contraloría ne ko n'a ra mpote nzaya, ä xi xa thutsi ne xa t'etsi u.

10. Ge pa ngatho

Ge xi tsa di n'u ha di japi ne ha di hoki ya m'e nguu nzaya tsa da hoki ya m'efi konge u ma nzaya m'ui ka ya dämga hnini pa da nu, njapu ne ya to nu thoki ra za pa ya hnini.

Ha ya nguu hmuntsi mfatsi da hiandi to ote xa ño ra mfatsi befi, ne geä da hiandi ne m'a njapi da totue hä, ha njabu hinda nja n'a ra ntso mui ha ya befi, ne hinda tsoki ma'ra ya nguu hmuntsi mfaxte

Ra CEMYBS tsa dä thoki ra ya mfatsi hemi ko ma ra ya hmuntsi nfatsi, ne ngu nuu ja masu ra M'efi nuna

11. Ha di thoki ra mfatsi pa di uat'i ka ya hnini.

Nu pa di thoki ra nhio ra m'etsi, ge xi di xifi pa di nfatsi konge ya nzase ka ya hnini ne ko ya npote nzaya, ne konge ya mpote nzaya.

12. Di t'üdi

12.1 Ko te di t'üdi

Ra ha di udi ra nfatsi thuni ngu mä ra hmända, japu ne habu udi da mä ya mpote nzaya.

Nuyu ra nfaxte ge xi bi boni ka ra ta hem´i “Gaceta del Gobierno” ne ka ra xii web di ge ra Secretaría de Desarrollo Social y del CEMYBS.

Konge ngu xa hmä ka ra Xeni 18 di ge ra hmända, gatho ya hem´i pa da nt´ot´i ge pa di thoki pa di t´üdi ya nfädi di ge ra nfaxte nuna, ge xi ra nhio di dädi nuna ra hmä:

“NUNA HMUNTSI HeMI, HINTO RA MeTI N´A RA MBOHO NZAYA. HINGI TSA TO DA HñÄ NUNA NU RA NTE M´uI YA HNINI. NUMu TO DA HñÄ GE DI NZeKI NUNA PA DA M´ä FaDI NE DA THäMBI RA BOJä KO YA NZAYA NGU NUÄ MANGA KA RA HMäNDÄ”.

12.2 Hmät´i

Ra hem´i hmät´i ge di guki ra ndä nzaya ka ra Xeni Hnini M´onda, ne konge ra CEMYBS, ngu xa m´ä ra hmända.

13. Negi ra za

Ra CEMYBS da metsi ya thuhu to u ra mfatsi, ne ngu mä ja ra heke di ge ra Xeni di ge ra hmända Transparencia y Acceso a la Información Pública pa da negi ra za ne da ñut´i pa da bädi ja ra Xeni hai M´onda ne ya ta hnini, ge xi di thändi pa di njuati ya nt´üdi ya jäi.

14. Di thändäpu

Ra ndä nguu nzaya ge xi di hiandi ha di thoki ra nhio ra m´efi nuan ne xi di üni ra thoka m´efi ka ra nguu nzaya mu ya bi hmuntsi..

15. Evaluación

15.1 Evaluación externa

Tsa da hoki ra hem´i pa da nu te xa mboni nj´eya mu nj´eya (ra nhio ra m´efi xa thoki xi ra nhio ra m´efi), kongeä CIEPS, pa da hogi ra za ra nfatsi.

15.2 Di nfädi ra m´efi xa thoki

Ra CEMYBS di üdi yoho ya thoka m´efi xa thogi ngu xa nfatsi di ge ra nj´eya ra CIEPS, n´a di ndui ra j´eya ne ma n´a di gätsi ra nj´eya, ngu xa thutsi ka ra hmända di ge nuya.

16. Thandi, ne nu ra fadi

Ra thandi ra za, nu ra fadi di ge te thoki, petsi ge da nu ra nzaya xa hñ´etsi to nu hangu tsana ra bojä ja ra Xeni Hnini M´onda, la Secretaría de la Contraloría del Gobierno del Estado de México y el Órgano de Control ra nda nzaya ra Xeni hnini M´onda, ne u nu di ge ra CEMYBS, petsi ge da nu ha da japi pa di dati ya mfatsi to u t´uni pa da m´ui ra za.

17. Ngoxte ne ntsutbi

Numu hingi njapu di ge te t´üni, ge xi ra nhio di ngaxte di ge te t´üni ne ha gä ndati ya nfatsi, ge xi ra nhio di ngaxte ya jäi to hä ra nfaxte ne ua kon gatho ka ya hnini, di ge ra m´efi nuna ngu xa hmä:

a) Di nt´ot´i:

Ja ya kuatä hem´i mä te beni jay a nguu ote ua jay a nguu m´u ote ra CEMYBS.

b) Ko ra ntoxgu:

Ja ra CEMYBS ja ra 01 800 823 8580; ne pu ja ra m'ui ote nt'ozgu ra nda nzaya Xeni M'onda (CATGEM), ra lada hingi jot'i 01 800 696 96 96 ne pa nthi ra ta Hnini M'onda 070 ne ko Nzuni ne ja ra ta hnini.

c) Ko ra nternet:

Ja ra pehni hem'i yapu ne ja ra familiasfuertesbam@edomex.gob.mx ne ka nxiiien www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Rase jäi:

To nu ha thoki ra za nthi di ge ra CEMYBS nep'u ja ra ngu hoka tsutbi ha m'ui gatho nep'u ha nu ha hoki ra za ja ra nguu nzaya gatho to petsi da nu di ge ra nda nzaya Xeni Hai M'onda.

YA THOGI

N'A. Di njuki nuna ngu xa hmä ka ra "Gaceta del Gobierno".

YOHO. Nu ya mpadi xa thoki ka ra m'efi nuna, ge di yut'i ra pa ä bi njuki ne xi xa nfädi ka ra "Gaceta del Gobierno" ne xi di mutpu ta ha di hmä pa di mpodi ma n'agi ya m'efi.

HÑU. Ra Hmuntsi nzaya nu pa ha di mä ra nhio ra m'efi, ge xi ra nhio di hoki di ge ra 15 mpa pa di mpodi nuna ra hem'i nfatsi ngu xa thutsi ka ra hem'i ra thuhu "Gaceta del Gobierno"

GOHO. Ra Hmuntsi nzaya nu pa ha di mä ra nhio ra m'efi, ge xi ra nhio di mä ge hindi hiegi di thogi ra 15 mpa m'etho bi hmä

KUT'Ä. Nu ra thuxthuhu pa ge ya jäi to xi nfatsi di ge ya chulo jäi xi n'äni gä m'i ne thändi ra nhio ya t'i, xi Nte ra Nhio, ne xi nu ra nhio ne ko ya ta gä meui, di ge ra m'efi nu Pa di Nte ra Nhio ka ya M'ui di ge ya Ta jäi xi ra nzedi ne ra nhio Kongeñ'i, ge xi xa da ra nhio ko ya nt'adi pa xi di nfatsi, di ge ya pa xa thutsi, pa xi yut'i di ge ra nfaxte m'etho xa hmä.

RATO. Nu pa di t'uni ra nfaxte Desarrollo Social Ta jäi nu pa di nte ra nhio ya m'ui ka ra hnini ya Ta jäi xi thändi pa xi di nte, ge xi di nhnu pa di thoki ra nhio ya bojä xa t'uni pa ge nuna ngu ra nj eya xa 2017 ne ua ngu xa thäki di ge n'an'yo ä xa hmä.

YOTO. Pa di t'uni ra nfaxte di ge ko nuna ra m'efi, ge xi di thoki konge ngu xa hmä ha ta di zudi di ge ra bojä ä xa nät'i.

HÑÄTO. Nuna ra m'efi un pa di nte ya m'ui ya jäi, japi pa di thoki u xa thutsi ka ra hmända ne ngu njapu ne ge xi di rangutho hinte di thogi di ge ra nt's ra nzaya di ge ra m'efise.

GUTO. Gatho u hi xa n'u di gen'ä nuna ra hem'i nfatsi, ne xi di nu ra nzaya hmuntsi.

Ngatho u hi xa nhnu di ge nuna ra m'efi un pa di nte ya m'ui ya jäi ka ya hnini, ge xi di hoki ra nzaya ngu mä ka ra hmända.

Ka ra Hnini Nzuni Lerdo, ra Hñäxu ra Xeni Hnini Monda, ra pa 19 ra pa n'a zänä ra j'eya 2018.

ÑÄNTE MELISSA ESTEFANÍA VARGAS CAMACHO
NDÄ NZAYA DI GE RA NTSUI KA RA XENI HNINI
M'ONDA PA DI NU DI M'UI RA NHIO YA M'EHÑÄ